

ملی گراپی

رابیندرانات تاگور

ترجمہ یوسف شہ عارف

سرشناسه : تاگور، رابیندرانات، ۱۸۶۱ - ۱۹۴۱ م. Tagore, Rabindranath
عنوان و نام پدیدآور : ملی گرایی / رابیندرانات تاگور؛ ترجمه بنفشه جعفر.
مشخصات نشر : تهران: روزگار نو، ۱۳۹۲.

مشخصات ظاهری : ۱۲۰ ص.

شابک : ۶-۶۵-۶۸۱۷-۶۰۰-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی : فیپا

یادداشت : عنوان اصلی: nationalism.

موضوع : ملی گرایی

شناسه انجمن : جعفر، بنفشه، ۱۳۶۸ -، مترجم

رده بندی کتبی : ۱۳۹۲ م۷۲/ت۳۱۱/ج۳

رده بندی دیویی : ۳۲۰/۸۴

شماره کتابشناسی ملی : ۳۲۶۷۵۹۶

انتشارات : روزگار نو

ملی گرایی

نویسنده : رابیندرانات تاگور؛ ترجمه بنفشه جعفر.

ویراستار : کاوه عزیزی

چاپ اول : بهار ۱۳۹۵

شابک : ۶-۶۵-۶۸۱۷-۶۰۰-۹۷۸

قیمت : ۱۰۰۰۰ تومان

شمارگان : ۱۰۰۰

Nashreroozegar.com

nashreroozegareno@gmail.com

ملی گریپی

رابیندرانات تاگور

ترجمه‌ی بنفشه جعفر

طراح: بلا پرسا عزیزی

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۰

شمارگان: ۱۰۰ جلد

قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

چاپ و صحافی: روزگار

شابک: ۸-۶۰۰-۶۸۶۷-۶۵-۶

نشانی دفتر: تهران-خ انقلاب-خ دانشگاه-جنب خیابان شهداء

ژاندارمیری-مرکز خرید دانشگاه-طبقه زیر همکف-نشر روزگار

تلفن تماس: ۰۹۱۲۶۸۵۵۹۷۶ - ۶۶۹۵۸۱۴۰

فهرست:

- ۷.....در راهی نویسنده
- ۹.....پیش گفتار
- ۱۵.....ناسیونالیزم در ژاپن
- ۵۴.....ناسیونالیزم در غرب
- ۹۱.....ناسیونالیزم در هندوستان

درباره‌ی نویسنده

را. مدرانات تاگور، در سال ۱۸۶۱ میلادی در شهر کلکته متولد شد. او شاعر، فیلسوف، موسیقیدان و چهره پرداز اهل بنگال هند بود. نام آوری وی بیشتر به جهت شاعری اوست. پدر تاگور غزلهای حافظ را از بر داشت و به اشعار فارسی علاقه مند بود. او حتی خود را متعلق به سرزمین ایران می‌دانست. رابیندرانات تاگور به دو زبان هندی و بنگالی شعر می‌سرود و اشعار خود را به انگلیسی نیز ترجمه می‌کرد. هم سرود ملی هند و هم سرود ملی بنگلادش از تصنیفات وی است. او در سال ۱۹۱۳ جایزه نوبل ادبیات را دریافت کرد. او علاوه بر سرودن شعر، داستان و نمایشنامه نیز می‌نوشت. تاگور در سراسر مشرق زمین محبوبیت داشت. او به ایران علاقه فراوان داشت و دو بار به ایران سفر کرد. ملک‌الشعرای بهار در ستایش تاگور قصیده‌ای بلند سروده است. تاگور از عرفان «وایسناوی» تأثیر گرفته و در نوشته‌های خود عبارات و پاره‌هایی از اوپانیساده‌ها را نیز نقل می‌کند.

به تاگور لقب گوردیو به معنای پیشوا داده‌اند. وی از سردمداران دیرین و نیز از مدافعان سرسخت استقلال هندوستان به شمار می‌آید. اهمیت و شهرت تاگور تا حدی بود که حتی بریتانیایی‌های مستقر در هند نیز از او واهمه داشتند. شاید بتوان یکی از عوامل تأثیرگذار در

پیروزی گاندی را تاگور و اندیشه‌هایش دانست. تاگور در سال ۱۹۳۲ در زندان با گاندی ملاقات کرد. دانشگاه آکسفورد به او دکترای افتخاری داد.

یکی از پراهمیت‌ترین سخنرانی‌های وی با عنوان «بحران تمدن» در جشن ۸۰ سالگی‌اش ایراد شد. دنباله تأثیر فکری این سخنرانی را در جهان می‌توان در تئوری جنگ تمدن‌ها و گفتگوی تمدن‌ها دید. تاگور بیش از شصت جلد از آثار منظوم خود را منتشر نمود و داستانهای بزرگ، مقالات و نمایشنامه‌های او به اغلب زبانهای زنده دنیا ترجمه شده است. وی سرانجام در سال ۱۹۶۱ در همان محل تولدش از دنیا رفت.

پیشگفتار

گرچه شما با این اندیشه که آزاد هستید زندگی می‌کنید، اما هر روز بخش از آزادی و انسانیت خود را برای این بت مرهون ملت و ملی‌گرایی قربانی می‌کنید و در فضایی مسموم شده با تردیدی همه‌درو و ملو از حرص و هراس زندگی می‌کنید.

"گرده‌ای از کتاب" ۱

این کتاب به مسأله جهانی شدن و بحث پیرامون درهم تنیده شدن سطوح مختلف زندگی که از جدی‌ترین موارد مطرح در حوزه جهانی است، می‌پردازد. بسیاری از متفکرین، توجه به طرز دید و نحوه برداشت‌شان در توجیه و تعریف از این مقوله‌ی فراگیر با یکدیگر در اختلافند و همواره سعی در رسیدن به تعریف و شرح روشنی از آن دارند. با وجود آنکه مفهوم ملت و بررسی‌های رسیدن به هنجارهای "ملی‌گرایی" و رابطه "دولت-ملت" در - معه ما ایرانیان نیز حائز اهمیت است و خواهان دستیابی به آن می‌باشیم؛ باید همواره مراقب باشیم تا در بحبوحه‌ی فراگیر این مقوله، کورکورانه و بدون توجه به تجربه‌ی سایر ملت‌ها و بررسی آسیب‌های ممکن که

از آن محتمل شده اند به ترویج این پدیده و اجرای آن در سرزمین خودی نپردازیم. در این کتاب تاگور بر آن است تا به بررسی و موشکافی این مقوله در سه بخش از جهان به طور مجزا بپردازد و ما را با فواید و مضرات آن آشنا کند.

با استناد بر اصل مسأله "تجربه‌ی تاریخی"، هند کشوری است که به مدد روش‌های مبتنی بر دموکراسی، توانسته است مفهوم مقوله ملت را با وجود کثرت فرهنگ‌ها، نژاد و مذهب در نفس خود بستر سازی کند.

در تردید وقتی بحث مسأله ملت و ملی گرایی در هند مطرح می‌شود، اولین اثر برجسته‌ای که در این حوزه به طور اثر گذار فعالیت داشته است، "مهاتما گاندی" است. مهاتما در طرح دیدگاه‌هایش مفهوم ملت را مهمترین رویکرد مثبت برای جامعه‌ی هند تلقی می‌کند و آن را بنیاد مهم برای وحدت و همدلی آن جامعه می‌داند، به همین جهت همه را به اجرا گذاردن آن موفق عمل کرده است؛ اما از سوی دیگر، "رابیندرانات تاگور" این نظریه پرداز و اندیشمند چیره دست، با نظریه‌ای متمایز در این زمینه حاضر شده است. تاگور با آنکه در کلیت از سیاست ملی گرایی گاندی پشتیبانی می‌کند؛ اما از لحاظ آسیب شناسی طرح مقوله ملت را بدون داشتن درکی روشن و دانستن فرهنگ عقلانی آن به انتقاد می‌گیرد و آن را بیشتر پدیده‌ای ساختگی و استعماری و محصول غرب می‌داند.

تاگور در کلیت در این کتاب این پدیده‌ی ملت و ملی گرایی را توجه به نتایج حضور آن در غرب، را رد کرده و آن را عامل اصلی انحطاط غرب می‌داند و می‌گوید که ملت باید منشأ معنویت باشد نه سیاست؛ زیرا در مقوله معنویت انسان رکن اصلی است.

گرچه نباید به این دلایل، به اشتباه تاگور را غرب ستیز پنداریم زیرا که این بیانیه‌های او از سیاست ستیز با ارزشهای تمدن غربی

سرچشمه نمی‌گیرد؛ بلکه از تجربه‌ی سیاست‌های استعماری بریتانیا زمانی که بر هند مسلط بودند نشأت می‌گیرد. او از سیاست‌های استعماری غرب و تعارض میان "روح غرب" و "ملت غرب" انتقاد می‌کند و معرفی مقوله‌ی ملی‌گرایی را از صدای استعمارپوچ و باطل می‌داند طوریکه در جایی از همین کتاب بیان می‌دارد: "اینجا یعنی در هندوستان همواره از نزاع بین روح غرب و ملت غرب در رنجیم. بهره‌ی تمدن غربی به میزان شرم‌آوری از "ملت" به ما رسیده است. به هیچ وجه با انتقاد از مفهوم جا افتاده‌ی مقوله‌ی ملت در میان غرب ما قصد خصومتی آگاهانه با آنان را نداریم بلکه تنها تلاش دارد تا آن را از احوال آسیب‌شناسی در اندیشه‌ی سیاسی غرب تشریح کند، همین توضیح بر مورد اروپا هم صدق می‌کند و این بیش از انتقاد او به مقوله‌ی ملت برانگیزی از تجارب مختلف‌اش در بحران‌ها و شرایط مختلف اروپا است و نباید به پای خصومت او با مردم اروپا و ملت اروپا گذاشته شود هدف او تنها بیان اعمال و سیاست‌های نادرست و نابخردانه‌ای است که به ملت و ملت پرستی صورت می‌گیرد. باید دقت داشت که حتی او خود یحیی را تأیید کنندگان عظمت تمدن اروپایی است و این مسأله را می‌توان به سادگی از میان صحبت‌هایش به خصوص در جمله‌ی پیش رو که بلر را مطالب برگرفته از همین کتاب است متوجه شد: "در بزرگی و عظمت اروپا جای هیچ گونه شکی نیست و در بیان آن تردیدی ندارم. نمی‌توانیم به خرم‌مان کمک کنیم تا او را با تمام وجودمان دوست داشته باشیم و با تسلیات مان بهترین تجلیل را از او فراهم آوریم اما اروپا سرزمینی است که آسار پایان ناپذیری از زیبایی و حقیقت در ادبیات و هنرش جاری است، طوری که تمام کشورها و اعصار را بارور کرده است.

تاگور افراط در ملی‌گرایی را عاملی برای جدایی انسان‌ها می‌داند: "آرمان انسان در مقام یک موجود اجتماعی عاری از خودپسندی بودن

است؛ در حالی که آرمان ملی گرای روابط خصمانه است. طوریکه در جملائی از کتاب می گوید: "ملی گرای میان انسان ها جدایی می افکند، خصوصیت می آفریند و احساسات برتری جویی را در میان اقوام رواج می دهد."

تاگور با توجه به اینکه رابطه اش با سیاست مانند گاندی، رابطه ای ژرف نیست؛ ولی در تحلیل مقوله ملت و ملی گرای از لحاظ سیاسی باریک بین است. او با سیاسی بودن مقوله ملی گرای در نفس سیاست مخالفت نیست؛ اما با استفاده نامشروع آن به عنوان حربه یی برای اعمال سیاست های ناموجه و غیرعقلانی موافق نیست. تاگور رابطه ی "دولت - ملت" را برای بسترسازی بیشتر ملت و یکپارچه گی دولتی مبتنی بر حرکت ملت، می ستاید. او بر این باور است که آرمان وحدت بشریت، جوهره ی همه ی تمدن ها است؛ اما مراحل نیل به آن متفاوت است. در حالی که در تمدن هندی اتحاد انسان ها بر محور اجتماع قرار دارد. اتحاد اروپا بر پایه ی سیاست قرار دارد. وی می افزاید: "مسئله اساسی هند نیست جماعی است نه سیاسی". با این تلقی، شاعر ملی گرای را امری صرفاً غربی می داند که ارتباطی به هندیان ندارد.

تاگور در تمام گفته هایش همواره بیم درک نادرست از مسئله ملی گرای و استفاده ی سوء از این مقوله را دارد. به نظر تاگور، هند هرگز درک درستی از ملی گرای نداشته است و به همین دلیل نیز کسانی که خود را ملی گرا می خوانند، از دید وی در جریان ملی شدن محض امپراتوری بریتانیا جای دارند زیرا که ملی گرای غربی در نظر تاگور معرف تسلط بریتانیا بر هند است.

نتیجتاً در بررسی و طرح دیدگاه های آسیب شناسانه ی رایندرانانات تاگور درباره ی ملت و مقوله ملی گرای، این نکته به روشنی آشکار می شود که بحث مقوله ملت و راه های رسیدن به مفهوم ملی گرای

باید از لحاظ آسیب شناسی مطالعه گردد و بدون درک و تأمل فعالیتی در این عرصه صورت نگیرد. قطعاً اندیشه‌ها و عقاید تاگور برای کشورهایی که قصد پیش گرفتن این مسیر و دنبال کردن مقوله‌ی ملت و ملی‌گرایی را دارند، به ویژه کشور ما که در آستانه‌ی جست و جو و ارزیابی راه‌های رسیدن به تعریف روشن از ملت و مفهوم ملی‌گرایی قرار دارد، مفید و سودمند واقع می‌شود. در این راستا باید از تجربه‌های تاریخی جوامعی (مانند هند) که تجربه‌های موفقی از ساز-آرامات، ملی‌گرایی و دولت-ملت دارند بهره گرفت تا در این روند به ما کمک شود. از این رو امید است که این کتاب نیز باری از دوش افراد - شناخت این مقوله بردارد و مسیر جدیدی را برای نیل به این هدف و کمک به شناخت مقوله‌ی ملی‌گرایی از جوانبی که شاید کمتر تا به حال بدان پرداخته شده است، پیش روی افراد مشتاق و مخاطبانش قرار دهد.

تابستان ۹۴، تهران

بنفشه جعفر